

**FUQAROLIK HUQUQIDA SPORTCHINI VAQTINCHA IJARAGA OLISH
SHARTNOMASI**

Usmonaliyev Muslimbek Qurvonaliyevich
Toshkent davlat yuridik universiteti doktoranti
Gmail: Qurvonaliyevich@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada "ijara" shartlari bo'yicha transfer shartnomasi O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq fuqarolik shartnomasi sifatida va huquqiy tabiati muhokama qilinadi. Muallif ushbu shartnomaning asosiy belgilarini fuqarolik sifatida ajratib ko'rsatadi va unda fuqarolik-huquqiy xususiyatga ega ekanligini isbotlaydi.

Kalit so'zlar: sport huquqi, transfer, "ijara" shartlari bo'yicha transfer shartnomasi.

Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasida ham, chet elda ham sport huquqi fanining faol rivojlanishini kuzatishimiz mumkin. Bu, birinchi navbatda, sport huquqiy munosabatlarining mavjudlik doirasining kengayishi bilan bog'liq. Bu yangi sport turlarini yaratishda ham, "ijara" asosida transfer shartnomasini o'z ichiga olgan sportchilar bilan shartnoma tuzilmalarini shakllantirishda ham, shuningdek, sport huquqi muammolarini hal qilish zaruratida ham namoyon bo'ladi. O'zbekiston futbol assotsiatsiyasi Ijroiya qo'mitasi Byurosining 2020-yil 31-dekabrda №1 sonli qarori bilan "Futbolchilar maqomi va transferi bo'yicha reglamenti" qabul qilingan bo'lib, ushbu reglament asosida mamlakatimizdagi faoliyat yuritayotgan futbol klublari transfer siyosatini amalga oshiradilar. Ushbu reglamentning 10-moddasiga asosan professional futbolchi uning o'zi va manfaatdor klublar o'rtasidagi yozma bitim asosida boshqa klubga ijaraga berilishi mumkin.

Bu kabi istalgan ijara shartnomasi futbolchilarning boshqa klubga o'tish, shu jumladan, mashg'ulot kompensatsiyasi to'lovlari va birdamlik mexanizmi shartlarining yagona qoidalari bilan tartibga solinadi. 10.2. 5-moddaning 3 bandiga muvofiq ijaraning minimal davri bir ro'yxatdan o'tkazish davridan boshqa ro'yxatdan o'tkazish davrigacha bo'lgan oraliq vaqtni tashkil etadi. 10.3. Futbolchini ijara shartlarida qabul qilayotgan klub futbolchini ijaraga bergan klubning va bevosita manfaatdor futbolchining yozma ruxsatisiz uni uchinchi klubga topshirishga haqli emas. Ijaraga shartnomasi bo'yicha bir professional futbol klubi (ijara beruvchiga) "ijara" asosida boshqa professional futbol klubiga (ijarachiga) ma'lum muddatga professional futbolchini o'tkazish majburiyatini oladi va o'z navbatida bir professional futbol klubidan boshqasiga o'tish majburiyatini oladi. Shartnoma konsensual, sinallagmatik, shoshilinch va haq evazigadir. Shartnomaning ikki tomonlama majburiyigi shundan dalolat beradiki, ijaraga beruvchi klub o'yinchini ijaraga oluvchi klubga o'tkazadi, ikkinchisi esa o'yinchini qabul qilish va klub-ijara beruvchiga transfer to'lovi va boshqa to'lovlarni to'lash majburiyatini oladi. tomonlar (shu jumladan, o'qish, o'qitish va futbolchining malakasini oshirish uchun kompensatsiya)[1]. Sport sohasidagi erishilgan yutuqlar nafaqat davlatning mavqeini ko'taradi, balki sportchilar va ularning

sohasidagi tashkilotlar, federatsiyalarga katta daromad olib keladi va yangi ish o'rinlarini yaratadi, sog'lom turmush tarzini targ'ib etib, mamlakat aholisining ishchanlik ruhiyatiga, mehnat qobiliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu esa yalpi ichki mahsulot ortishiga, aholining faravonligini ta'minlashga katta yordam beradi.

Bir qator mutaxassislarining fikricha, jismoniy tarbiya va sport sohasi, ayniqsa, ommaviy sportning jamiyatni birlashtirish, yoshlarni zararli odatlardan xalos qilish, kasalliklarning oldini olish, o'rtacha umr ko'rish va uning sifat darajasini oshirish kabi ko'pgina ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli katta ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan sport sohasi va undagi xizmatlar xalqaro tartibga solish va hamkorlikning obyektidir.

Hozirgi kunda nafaqat mamlakatimiz, balki jahondagi rivojlangan davlatlarda ham fuqarolarni sportga jalb qilish asosiy omillardan biri bo'lib, alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-oktyabrda "Sog'lom turmush tarzini keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6099-son Farmoni va Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 19-noyabrda "Aholining sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va jismoniy faolligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 735-son Qarori bugungi kunda aholining jismoniy tarbiya va sport bilan yanada faol shug'ullanishiga zamin yaratadi.

Shartnoma bo'yicha majburiyatlarning aksariyati aniq ifodalangan nomulkiy xususiyatga ega, chunki futbolchini bir klubdan boshqasiga o'tkazish bo'yicha munosabatlar hech qanday moddiy manfaatlarni o'tkazishni nazarda tutmaydi. Bu shuni anglatadiki, shartnomaning mulkiy bahosi faqat ijarachi klub tomonidan to'langan transfer summasi, shuningdek, futbolchini tayyorlash, tayyorlash va malakasini oshirish uchun tovon puli hisoblanadi. Bu esa transfer shartnomasining shartnoma asosida qopnishini ko'rsatadi[2].

Ushbu shartnomaning huquqiy tabiati juda noaniq, ba'zi olimlar bunday turdagi shartnomalarda ko'plab qarama-qarshiliklarni topadilar. O'z navbatida ko'pchilik tadqiqotchilar buni fuqarolik-huquqiy shartnomalar bilan bog'laydilar. Bizning fikrimizcha, bu shartnoma fuqarolik huquqiy tushdagi shartnomadir. Futbolchining ko'rsatilgan shartnoma bo'yicha o'tishi (transferi) vaqtinchalik bo'lganligi sababli, mehnat qonunchiligida uni boshqa ishga vaqtincha o'tkazish bilan aralashtirish holatlari mavjud[3].

Shunday qilib, futbolchining vaqtinchalik o'tish (transfer) munosabatlarini mehnat munosabatlari deb tan olish mumkin emas[4]. Chunki, har qanday shartnomaning fuqarolik huquqiga tegishliligi uning predmeti bilan ham belgilanadi. Sport va fuqarolik huquqi fanida "ijara" shartlari bo'yicha transfer shartnomasi predmetini belgilash bo'yicha haligacha kelishuv mavjud emas. Ba'zi olimlar buni futbolchining ma'lum muddatga vaqtinchalik bir klubdan boshqasiga o'tishi deb hisoblashadi. Nizomining 1-moddasiga muvofiq "ijara" asosida vaqtinchalik transfer bu boshqa professional futbol klubida vaqtincha o'ynash uchun ro'yxatdan o'tgan professional futbol klubidan professional futbolchining transferi (transferi) - bu birinchi va ikkinchi ro'yxatga olish davrlari orasidagi davr yoki ikkinchi ro'yxatga olish davri va joriy sport mavsumining oxirigacha bo'lgan davrga o'tish tushuniladi.

Vaqtinchalik ijara muddati majburiy ravishda tomonlar tomonidan belgilanishi kerak va ushbu qoidalarda nazarda tutilgan muddatlardan qisqa bo'lishi mumkin emas. Boshqalar esa subyekt sifatida quyidagilarni e'tirof etadilar:

1) da'voni topshirishga qaratilgan harakatlar, obyekt - tovon to'lashga bo'lgan mulk huquqi, obyekt - futbolchining xizmatlariga bo'lgan mulk huquqi;

2) o'yinchini boshqa futbol klubiga o'tkazish bo'yicha xizmatlar va o'z navbatida xizmatlar obyekt sifatida tan olinadi;

3) futbolchini tarbiyalash va tayyorlash bo'yicha xizmatlar, obyekt xizmatlarga ham tegishlidir;

4) futbolchining musobaqalarga kirishi bo'yicha xizmatlarga bo'lgan mulk huquqidan voz kechish - o'tkazish huquqi (professional sportchini (havaskor bo'lmagan) tegishli sport uyushmasida ro'yxatdan o'tkazish huquqi, obyekt - sportchilar uchun xizmatlarga bo'lgan mulk huquqi). futbolchining musobaqalarga kirishi tushuniladi Bunga muvofiq, klubning bir tomoni-ijaraga beruvchi ma'lum bir muddatga ijarachi-klubning boshqa tomoniga o'tkazish huquqini o'tkazadi (professional sportchini tegishli sport uyushmasida ro'yxatdan o'tkazish huquqi), ikkinchi tomoni esa – ijarachi-klub ijarachisiga (transfer egasi) professional sportchini tayyorlash va malakasini oshirish uchun kompensatsiya to'lovlarini to'laydi[3]. Rossiya Federatsiyasi Fuqarolik Kodeksida fuqarolik huquqlarining bunday obyektini nazarda tutilmagan, shuning uchun vaqtinchalik o'tkazish ma'lum bir muddatga o'tkazish huquqini talab qilish huquqini berish deb tushunilishi kerak deb hisoblaymiz[6].

Futbolchi bilan tuzilgan mehnat shartnomasi asosida ijaraga beruvchi klubga tegishli bo'lgan o'tkazish huquqlari u tomonidan ijaraga beruvchi klubga ushbu moddaga muvofiq bitim bo'yicha o'tkazilishi mumkin. Shunday qilib, o'z tabiatiga ko'ra, "ijara" asosida topshirish shartnomasi ma'lum bir muddatga da'vo qilish huquqini berishdir. Unga ko'ra, ijarachi klub ma'lum bir futbolchining vaqtinchalik o'tishi uchun transfer huquqini oladi. Ushbu shartnomani tuzilgan deb hisoblash uchun ma'lum bir professional futbolchining transfer o'tish mazmunini ko'rsatish kerak. Shunday qilib, "ijara" shartlari bo'yicha vaqtincha ijaraga berish shartnomasida fuqarolik huquqiy xususiyatning mavjudligi masalasida turli tadqiqotchilarning nuqtai nazarlaridagi 27 farqlarga qaramay, uning yo'qligi haqida gapirish mumkin emas. Avvalo, buni ushbu shartnomaning obyektini tasdiqlaydi, chunki u fuqarolik huquqlari obyektini bo'lib, shartnomaning o'zi ularni ijarachidan klub egasiga ma'lum muddatga o'tkazishda vositachilik qiladi. Shuningdek, uning shartlaridan kelib chiqadigan munosabatlarni mehnat munosabatlari deb tan olish uchun asoslar yo'q, chunki bu to'g'ridan-to'g'ri mehnat qonunchiligiga ziddir.

Reference:

1. Богатырев Ф.О. Обязательство с нематериальным интересом: автореф. дис. канд. юрид. наук. М., 2003. С. 22-23;
2. Горлова Д.В. Правовая природа перехода (трансфера) спортсмена-профессионала по футболу // Спорт: экономика, право, управление. - 2005. - № 4. С. 23-26;
3. Зайцев Ю.В. Правовая природа переходов спортсменов // Спорт: экономика, право, управление. 2009, N 4, С.21 и др.
4. Николаев А.А. К проблеме совершенствования системы гражданско-правовых договоров / Материалы VII региональной научно-технической конференции "Вузовская наука - Северо-Кавказскому региону". Ставрополь: СевКавГТУ, 2003.
5. Борисенко, Ю. К. Трансферный контракт на условиях «аренды» с позиции гражданского права Российской Федерации / Ю. К. Борисенко. Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 3.2 (107.2). — С. 25-27. — URL: <https://moluch.ru/archive/107/26164/> (дата обращения: 22.05.2023).
6. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая): федер. закон от 30.11.1994 № 51-ФЗ (ред. от 13.07.2015) СЗ РФ, 05.12.1994, № 32, ст. 3301.